

รูปรอยในถ้อยคำ

วิถีชีวิต ผู้คน และสังคม
ผ่านวรรณกรรม
ภาคเหนือตอนล่าง

ธนบัตร ใจอินทร์

รูปรอยในถ้อยคำ

วิถีชีวิต ผู้คน และสังคม
ผ่านวรรณกรรมภาคเหนือตอนล่าง

ธนบัตร ใจอินทร์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Publishing House

www.nupress.grad.nu.ac.th

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 อาคารมหาธรรมราชา ชั้น 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร
ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836 E-mail : nuph@nu.ac.th

www.nupress.grad.nu.ac.th สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร @nupress

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ห้ามทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าส่วนใด
ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร เท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ธนบัตร ใจอินทร์.

รูปรอยในถ้อยคำ : วิถีชีวิต ผู้คน และสังคมผ่านวรรณกรรมภาคเหนือตอนล่าง.- พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2569.
216 หน้า.-- (หนังสือ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวร).

1. วรรณกรรมไทย. I. ชื่อเรื่อง.

895.91

ISBN 978-616-426-437-3

ISBN (e-book) 978-616-426-438-0

ราคา 200 บาท

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม พ.ศ. 2569

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

- วางจำหน่ายที่
- ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0 2218 9812
 - ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0 2579 0113
 - ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0 2613 3899
 - สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร อาคารมหาธรรมราชา จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี • ดร.เดช บุญนา • ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรชาติ ปางรุ่งสุข •
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ • ศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ ชูทรงเดช

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง • อรรถ ดิถีสุด

ผู้เขียน ธนบัตร ใจอินทร์

ประสานงาน ภักดิ์ณี เทตสิทธิกุล

ฝ่ายขาย/การเงิน มลथा โพธิ์เงิน • วสันต์ มาสสวัสดิ์

ออกแบบปก/รูปเล่ม ชาลิณี สุวรรณวัฒน์

พิมพ์ที่ บริษัท กู๊ดเอด พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด 6/1 ซอยเสรีไทย 58 แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
<https://pubat.or.th>

พิมพ์บน
กระดาษคุณภาพ เพื่อลดงานคุณภาพ
กระดาษแบบสายพานรีด

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าชั้นเรียนติดต่อฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
โทร. 0 5596 8836 Email : nuph@nu.ac.th

pubatnareuan

สารจาก

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน

36 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นห้วงเวลาที่ทำให้เห็นพลังจากปณิธาน ความมุ่งมั่น และความร่วมแรงร่วมใจของบุคลากร นิสิต คิษย์เก่า ตลอดจนภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ที่ได้ร่วมกันสร้างสถาบันแห่งนี้ให้เติบโตจากมหาวิทยาลัยขนาดเล็กในภูมิภาคสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

หนังสือชุดที่ระลึกครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวรนี้ ได้ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์และรวบรวมความสำเร็จที่ผ่านมาเป็นประจักษ์พยานแห่งความทรงจำร่วมของประชาคมมหาวิทยาลัย เป็นเรื่องราวของผู้คน ความคิด ความฝัน และความเสียสละที่ได้หล่อหลอมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตลอดระยะเวลากว่าสามทศวรรษ

เมื่อหวนระลึกถึงช่วงแรกเริ่มของการวางรากฐานมหาวิทยาลัยนเรศวร เราต่างตระหนักดีว่าความสำเร็จที่ปรากฏในวันนี้มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากเกิดจากการมองเห็นโอกาสการวางแผนอย่างเป็นระบบ และความเชื่อมั่นว่าการศึกษา คือพลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และความเข้มแข็งของประเทศชาติ การสร้างมหาวิทยาลัยมิใช่เพียงการก่อสร้างอาคารหรือจัดตั้งหลักสูตร หากคือการสร้างคน สร้างปัญญา และสร้างอนาคต และสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย คือเสรีภาพในการคิด การแสวงหาความรู้ และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ อันเป็นรากฐานที่ทำให้ปัญญางอกงาม และทำให้มหาวิทยาลัยสามารถรับใช้สังคมได้อย่างแท้จริง

ในวาระครบรอบ 36 ปีแห่งการสถาปนา ขอแสดงความชื่นชม
และยินดีกับประชาคมมหาวิทยาลัยนเรศวรทุกท่าน พร้อมทั้งขออำนาจ
คุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดอำนวยพรให้
มหาวิทยาลัยนเรศวรเจริญรุ่งเรือง เป็นภูมิปัญญาของแผ่นดินที่ส่องแสง
แห่งความหวังให้สังคมไทย และดำรงไว้ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการสืบไป

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. 2536-2544 และ พ.ศ. 2552-2560

สารจาก

ศาสตราจารย์พิเศษ เกษียร ดร.มณฑล สงวนเสริมศรี

มหาวิทยาลัยนเรศวรที่พัฒนามาอย่างต่อเนื่องตลอดกว่าสามทศวรรษ เป็นช่วงเวลาแห่งการสั่งสมองค์ความรู้ ประสบการณ์ และคุณูปการที่มีต่อสังคมไทยมาโดยลำดับ จากสถาบันอุดมศึกษาที่ถือกำเนิดขึ้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาค มหาวิทยาลัยนเรศวรได้พัฒนาเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เมื่อข้าพเจ้าได้รับโอกาสให้เข้ามารับผิดชอบการบริหารมหาวิทยาลัยต่อจากคณะผู้บริหารรุ่นก่อนหน้า ภารกิจสำคัญประการหนึ่งคือการสานต่อเจตนารมณ์และวิสัยทัศน์ที่ได้วางรากฐานไว้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งพัฒนามหาวิทยาลัยให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก วิชาการและสังคมในศตวรรษใหม่

ในช่วงเวลาดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการในทุกศาสตร์ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ สุขภาพ อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพของประเทศ การขยายโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมงานวิจัย และการสร้างนวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สิ่งที่น่าภาคภูมิใจยิ่งกว่าความเจริญก้าวหน้าทางกายภาพ คือการเติบโตของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของมหาวิทยาลัย คณาจารย์ บุคลากร นิสิต และศิษย์เก่า ล้วนเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้มหาวิทยาลัยนเรศวรสามารถดำรงความเป็นสถาบันแห่งปัญญาและคุณธรรมได้อย่างมั่นคง

พื้นที่ทับซ้อนระหว่างคำนำและกิตติกรรมประกาศ

ภาคเหนือตอนล่าง... พื้นที่ภูมิศาสตร์ที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง ความรุ่งโรจน์ของรัชการีตและความผันแปรของสังคมร่วมสมัย ทว่า ภายใต้ภูมิทัศน์ที่แลดูสงบเงียบนี้ กลับมี “ความทรงจำ” ที่ทับซ้อน และพยายามส่งเสียงสนทนาอยู่ตลอดเวลาในสายธารของวรรณกรรม ต่างสมัย

การทำงานครั้งนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสำรวจร่องรอยตัวอักษร หรือวิเคราะห์ความงดงามไพเราะทางวรรณศิลป์ แต่เป็นการเดินทาง สำรวจ “รอยความคิด” เพื่อสืบค้นว่าคนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เลือกที่จะจดจำและนิยาม “รูปตนเอง” อย่างไร ผ่าน “ถ้อยคำ” ที่จารึก ไว้ตั้งแต่ศิลาจารึกสมัยสุโขทัย วรรณกรรมลายลักษณ์และมุขปาฐะ ในสมัยอยุธยา ธนบุรี เรื่อยมาจนถึงวรรณกรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน ด้วยการใช้นวัตกรรมความทรงจำวัฒนธรรม (Cultural Memory) และ แนวคิดประวัติศาสตร์ (New Historicism) สำรวจสลายของอำนาจ และความทรงจำในการเล่าเรื่องในมุมมองที่หลากหลายของตัวบท วรรณกรรม

หนังสือเล่มนี้จึงปรารถนาพาผู้อ่านไปพบกับภาพสะท้อนที่ หลากหลาย ทั้งภาพของรัชสุโขทัยในฐานะรุ่งอรุณแห่งความเจริญ ความขัดแย้งและความสมานฉันท์ระหว่างอาณาจักร ไปจนถึงการปะทะ สัมผัสระหว่างวิถีชีวิตชนบทและเมืองที่บีบคั้นให้ความอุดมสมบูรณ์ ของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างกลายเป็นความผันที่เว้าแหว่ง เอกสาร หลักฐานวรรณกรรมเหล่านี้ไม่ใช่เพียงกระจกที่สะท้อนอดีต แต่เป็นเวที

ของการต่อรองอำนาจและการรักษาพื้นที่ทางวัฒนธรรมของนักเขียนทั้งที่เป็นคนในท้องถิ่นและนักเขียนพลัดถิ่นผู้คิดถึงรากเหง้า ได้ร่วมกัน ถักทอความหมายของภาคเหนือตอนล่างให้มีชีวิตชีวาในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง

หนังสือนี้ปรับมาจากโครงการวิจัย “รูปรอยในถ้อยคำ: วิถีชีวิตผู้คน และสังคมผ่านวรรณกรรมภาคเหนือตอนล่าง” ภายใต้ชุด “โครงการศึกษาวิจัยขั้นแนวหน้าด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองในประวัติศาสตร์สถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต เพื่อรองรับความผันผวนในอนาคต โดยการร่วมดำเนินการระหว่างภาควิชาการภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง” ประจำปีงบประมาณ 2568 หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม กองทุนวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ผู้เขียนได้รับข้อเสนออันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพงษ์ ลำเนียง หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ที่ฉายภาพมหาสมุทรองค์ความรู้ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของภาคเหนือตอนล่างอันประกอบไปด้วยองค์ความรู้หลากหลายศาสตร์วิชาที่เกี่ยวข้องทั้งประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง เกษตรกรรม ชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรม โดยมีวรรณกรรมเป็นองค์ความรู้แขนงหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ของผู้คนที่เป็นรากฐานของสังคมแถบภาคเหนือตอนล่างนี้ด้วย ขอขอบพระคุณหัวหน้าชุดโครงการวิจัยสำหรับการริเริ่มและโอกาสครั้งสำคัญในการทำงานวิชาการเรื่องนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.เตช บุนนาค ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.วิศมี ชูทรงเดช ที่ปรึกษาโครงการวิจัยสำหรับคำแนะนำอันทรงคุณค่าด้วยประสบการณ์ ช่วยเติมเต็มวิถีวิทยาการศึกษาวรรณกรรมจากเดิมที่ผู้เขียนได้ใช้เพียงแว่นตาของนักเรียนมนุษยศาสตร์ และยังทำให้ตระหนักกับทัศนะสำคัญ

ว่า ประวัติศาสตร์ชาติที่มีวิวัฒนาการต้องมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประกอบ
อยู่ด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ ตลอดจน
ผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยเสนอคำแนะนำเสมือนป้อนปิโตซังโหว่ของงานเรื่องนี้
และยังต้องการปริมาณปูนอีกมากเพื่อช่วยกันบำบัดป่าดงต่อเติม
องค์ความรู้ต่อไปในอนาคต

ขอบคุณอาจารย์อรุณ ดีที่สุด ผู้ร่วมวิจัยในปีที่ 1 และผู้ช่วยวิจัย
ในปีที่ 2 สำหรับการค้นคว้าหาข้อมูลและผู้เขียนอาจหลงลืมและละเลย
ขอบคุณนักวิจัยผู้ร่วมโครงการทุกท่านสำหรับกำลังใจ การร่วมให้
ความคิดเห็นข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ และพี่เจ้าหน้าที่ทุกท่านสำหรับ
ความช่วยเหลือด้านเอกสารต่าง ๆ จนลุล่วงไปด้วยดี

จุลประโยชน์ได้อันพึงมีของการทำงานในครั้งนี้ ขอขอบ
แต่เจ้าของความทรงจำด้วยเรื่องราวแห่งตัวอักษรที่ฝากไว้ในบรรณพิภพ
และในจักรวาลวรรณกรรมแห่งนี้มากไปด้วยผลงานที่ไม่อาจนำมาต่อร่าง
สร้างเรื่องราวได้ ขอให้นักวรรณกรรมศึกษาโปรดช่วยกันเติมเต็มองค์
ความรู้ต่อไป

ธนบัตร ใจอินทร์

เมืองสองแคว ฤดูฝนโปรยปราย

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
บทที่ 2	สถานะองค์ความรู้การศึกษาวรรณกรรม ภาคเหนือตอนล่าง	17
บทที่ 3	การสร้างวรรณกรรมในพื้นที่ ภาคเหนือตอนล่างสมัยสุโขทัย	53
บทที่ 4	ภาคเหนือตอนล่างกับความทรงจำในวรรณกรรม สมัยอยุธยาและธนบุรี	83
บทที่ 5	เริ่มต้น รอยต่อ ลู่ทางการอ่านความทรงจำ กับวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับภาคเหนือตอนล่าง สมัยรัตนโกสินทร์	101
บทที่ 6	พื้นที่ ความทรงจำ และความขัดแย้ง : ชีวิตทางสังคมภาคเหนือตอนล่างผ่านเพลงลูกทุ่งภูมินาม และงานของนักเขียน (พลัด) ท้องถิ่น	133
บทที่ 7	บทส่งท้าย	177
บรรณานุกรม		183
ดัชนีคำค้น		193
ประวัติผู้เขียน		196

unthī

1

unhā

บทนำ

ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ไม่เพียงแต่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางภูมิศาสตร์ที่เชื่อมต่อระหว่างภาคกลางและภาคเหนือ แต่ยังเป็น “พื้นที่ทับซ้อนทางวัฒนธรรม” ที่มีประวัติศาสตร์การก่อร่างสร้างตัวมาเป็นเวลายาวนานนับแต่สมัยสุโขทัย เรื่องเล่าของพื้นที่แห่งนี้ปรากฏชัดในฐานะศูนย์กลางแห่งอำนาจในอดีต และกลายเป็นพื้นที่ที่รัฐกำหนดที่สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี ทว่าในมุมมองของวรรณกรรม ภาคเหนือตอนล่างไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงฉาก (Setting) ของเรื่องราวเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีชีวิตของผู้คนและการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สร้างความหมายตลอดมา

ในอดีต การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นี้มักให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ หรือการมุ่งพิจารณาว่าวรรณกรรมได้ทำหน้าที่สะท้อนสังคมอย่างไร ยิ่งขาดการมองวรรณกรรมในฐานะ “พื้นที่แห่งการต่อรองอำนาจและความทรงจำ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมโลกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคทุนนิยม ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ส่งผลให้ภาพจำของภาคเหนือตอนล่างในวรรณกรรมต่างสมัยเปลี่ยนไป จากดินแดนที่กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งโรจน์ กลับกลายเป็นฉากทัศน์ของความเหลื่อมล้ำและการปะทะกันระหว่างอัตลักษณ์เมืองและชนบท

ปัจจุบันการศึกษาวรรณกรรมในเชิงประวัติศาสตร์มีมุมมองที่กว้างขวางขึ้น นับแต่เดิมที่ศึกษาในฐานะงานเขียนที่เล่าเรื่องราวเหตุการณ์ในอดีต บันทึกวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมในช่วงเวลา ก่อนหน้า ประเภทของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ได้รับการศึกษา ตีความ ทำหายด้วยมุมมองใหม่ อาทิ งานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน “ปากไก่และใบเรือ” ซึ่งใช้วรรณกรรมที่แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมา

บทที่

2

สถานะองค์ความรู้
การศึกษาวรรณกรรม
ภาคเหนือตอนล่าง

การสำรวจรวบรวมสถานะองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมภาคเหนือตอนล่างมีความสำคัญเพื่อให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และช่องว่างที่หนังสือเล่มนี้ปรารถนาจะนำข้อมูลมาเติมเต็มอย่างไรก็ตามในเบื้องต้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับคำว่า “ภาคเหนือตอนล่าง” ในทางวรรณกรรม เนื่องจากเป็นคำที่มีความซับซ้อนในแง่เนื้อหามากกว่าภาษา ผู้เขียนจึงพยายามรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ให้เห็น “พื้นที่ที่ซับซ้อน” ที่อาจไม่ถึงคำว่า “เส้นแบ่ง” เพื่อสร้างความหมายบางประการให้กับวรรณกรรมในพื้นที่เหล่านี้ว่าอาจมีความแตกต่างจากวรรณกรรมภาคกลาง ทั้งนี้จุดเริ่มต้นสำคัญอันเป็นก้าวแรกคือการเริ่มพูดถึงชีวิตของวรรณกรรมท้องถิ่น ที่สร้างโอกาสและพื้นที่ของการศึกษาวรรณกรรมในภูมิภาคต่าง ๆ จากนั้นวิธีวิทยาที่นักวิชาการทำงานกับตัวบทวรรณกรรมล้วนเกิดคุณูปการและยังมีโอกาสให้เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ดังที่จะนำเสนอในบทนี้

เหนือตอนล่างหรือกลางตอนบน: เส้นแบ่งที่พร่าเลือนของภูมิศาสตร์วรรณกรรม

ในทางวรรณกรรมศึกษา โดยเฉพาะงานวิชาการทางด้านวรรณกรรมท้องถิ่น พื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้มักถูกนำเสนอในฐานะ “ชายขอบของทั้งสองพื้นที่” กล่าวคือ ภาษาไม่ถึงเกณฑ์ความเป็นวรรณกรรมของภาคเหนือ และเนื้อหาน่าเสียดที่นำเสนอไม่อาจนิยามให้เป็นพื้นที่ภาคกลางได้แท้ อัตลักษณ์ของวรรณกรรมในพื้นที่นี้จึงกำกวมว่าพื้นที่รอยต่อการเป็น “ประตูลู่ภาคเหนือนี้” ของพื้นที่เหล่านี้ได้รับการนำเสนอในวรรณกรรมว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ “ความศิวิไลซ์” (Civilization) หรือจุดเริ่มต้นของ “ความแปลก” (Exoticism) กันแน่

ในงานวิชาการที่มีการกำหนดกลุ่มข้อมูลโดยศึกษาพื้นที่เฉพาะ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะวรรณกรรมภาคเหนือ ของ ประคอง

บทที่

3

การสร้างวรรณกรรม
ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัย คำว่า “หัวเมืองเหนือ” อาจมีความหมายแจ่มชัดกว่าคำว่า “ภาคเหนือตอนล่าง” เนื่องจากเอกสารหลักฐานที่ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลในยุคนี้มุ่งกล่าวถึง การก่อร่างสร้างเมือง การคัดเลือกความทรงจำที่เล่าถึงปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบทั้งการรวมกลุ่มและความขัดแย้ง คำว่า ภาคเหนือตอนล่าง ในความหมายคำว่า “กลุ่มหัวเมืองทางเหนือ” คงให้ภาพที่ชัดเจนในบริบทข้อมูลวรรณกรรมของบทที่ 3 นี้ อย่างไรก็ดีตามเอกสารหลักฐานที่ปรากฏไม่ได้กล่าวถึงกลุ่มชนชั้นนำที่สร้างหัวเมืองเพียงเท่านั้น แต่ยังเห็นวิถีของเมืองจากผู้คนหลากหลายชนชั้น ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาที่ยังต้องปะทะสังสรรค์กับความเชื่อดั้งเดิมผ่านการยื้อแย่งพื้นที่การทำบุญทำทานระหว่างชนชั้นนำและผู้ใต้ปกครอง เอกสารหลักฐาน วรรณกรรมของภาคเหนือตอนล่างในยุคนี้จึงสามารถแสดงให้เห็นความเป็น “รุ่งอรุณ” ของพื้นที่ผ่านการทับซ้อนความทรงจำ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเรื่องราวเหล่านี้ได้ทำหน้าที่สร้างประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นต่อมาได้รับรู้ด้วยตามการมองแบบนวนประวัติศาสตร์ การลงหมุดบันทึกเรื่องราวในยุคนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมมีส่วนสร้างประวัติศาสตร์ และมีส่วนในการก่อรูปของโลกทัศน์สำคัญเกี่ยวกับภาคเหนือตอนล่างอีกด้วย

เอกสารหลักฐานประเภทจารึกในฐานะวรรณกรรม

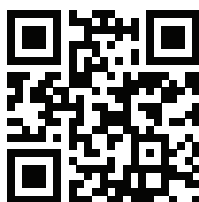
จารึก เป็นหลักฐานที่ทำให้ทราบข้อมูลที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและสำคัญสำหรับการศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่าในมุมหนึ่งการอ่านจารึกจึงเป็นการอ่านข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีหลักทางวิชาการเพื่อพิสูจน์เนื้อหาในจารึกกว่าเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้น ดังที่ประเสริฐ ญ นคร (2546, หน้า 23) กล่าวว่า “...ข้าพเจ้าได้ใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ทางคณิตศาสตร์ ทางภาษาศาสตร์ ทางภาษาล้าน

มกน

สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

สั่งซื้อหนังสือออนไลน์ จัดส่งถึงบ้านสะดวกรวดเร็ว

สั่งซื้อทันที

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าชั้นเรียนติดต่อได้ที่
ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

✉ nuph@nu.ac.th

📘 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

☎ 0 5596 8833-8836

🌐 [nu_publishing](https://www.nupress.grad.nu.ac.th)

NUPH

online store

www.nupress.grad.nu.ac.th

...วรรณกรรมได้เปลี่ยนสถานะของภาคเหนือตอนล่างจาก
“พื้นที่ไกลปืนเที่ยง” ให้กลายเป็น “พื้นที่แห่งการโหยหา (Nostalgia)”
และ “พื้นที่แห่งการวิพากษ์วิจารณ์สังคม” ไปพร้อมกันด้วย ความทรงจำ
ร่วมที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงเป็นการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
มาปะทะสังสรรค์กับประวัติศาสตร์กระแสหลัก ทำให้เกิดบทสนทนาที่
สร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของคนภาคเหนือตอนล่าง...

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House

